

АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНИТЕ И ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ПОСЛЕДИЦИ ОТ ЧЛЕНСТВОТО НА БЪЛГАРИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

В края на януари 2007 г. излезе от печат книга 2 от годишника “Научни трудове” на Европейския колеж по икономика и управление – Пловдив.* Сборникът е резултат от задълбочената изследователска и преподавателска дейност на известни наши автори - учени и практики, занимаващи се с проблемите на европейската интеграция.

България е пълноправен член на Европейския съюз в една сравнително парадоксална обществена атмосфера. В страните-основателки на ЕС все повече се засилва евроскептицизмът. Редица влиятелни обществени среди открито проповядват изчерпването на политическия импулс на Общността за по-нататъшното развитие по пътя на бъдеща единна многонационална свърх-държава, която би била в състояние да оспори хегемонията на САЩ на световната арена. Под натиска на преобладаващите публични настроения в страните – основни приносители в общностния бюджет, Европейската комисия полага целенасочени усилия към ограничаване на най-амбициозните общностни политики и програми и към всеостранни икономии при изразходването на публичните финанси. В подкрепа на това твърдение ще посоча спора при приемането на финансовата рамка на Съюза за периода 2007-2013 г. Същевременно в България съществува, макар и предпазлив, оптимизъм, свързан с финансовите последици от членството в ЕС. Очакваните сътресения са свързани главно с вътрешни фактори – ценова спекула, злоупотреби с общностни фондове, административна неразбория и т.н. Положителната роля на “външния” фактор, особено във финансирането на икономическите, социалните и административните процеси у нас, общо взето, не се подлага на съмнение.

Общностните фондове на ЕС действително ще са от огромно значение за България през първите години на пълноправното ѝ членство и в обозрима перспектива. Причините за това са очевидни и многократно дебатирани:

- Сега България изостава чувствително от средните показатели в ЕС за социално-икономическо развитие и за качеството на живот.
- След встъпването си в Европейския съюз страната ни ще продължава да изпитва относителен недостиг на ресурси за икономически растеж.
- През последните години и десетилетия новите членки на ЕС със сходни на България социално-икономически перспективи и проблеми се възползваха в най-голяма степен от общностните фондове на Съюза.

Според приетата преди близо година компромисна финансова рамка на ЕС за периода 2007-2013 г. поетите задължения за финансиране от тези фондове бяха съкратени на 826 млрд. евро. През първите три години от членството ни в Съюза се планира 2300 млн. евро от общностните фондове

* България в Европейския съюз – социални и икономически последици (сборник). Пловдив, ЕКИУ, 2007, 253 с.

да бъдат насочени към структурни действия у нас. При това е предвидено европейското съфинансиране бързо да нараства – от по-малко от 540 млн. през 2007 г., през близо 760 млн. през 2008 г. до над 1 млрд. евро през 2009 г. За селското си стопанство България ще получи 1,552 млрд. евро. От тях над 430 млн. ще се разпределят чрез нововъведената система за единно плащане на площ. С течение на времето тя плавно ще се трансформира в нововъзприетата в ЕС обща схема за единно плащане на стопанство. Други близо 390 млн. евро ще могат да се използват за пазарни интервенции и подпомагане на производителите. За развитие на селските си райони България ще получи от фондове на Съюза общо над 730 млн. евро. За вътрешни политики, главно за улесняване на бюджетните парични потоци и за прилагане на Шенгенското споразумение, страната ни ще получи от ЕС близо 240 млн. евро. За укрепване на административния капацитет през първата година на членството си в Съюза България и Румъния ще разчитат на временен финансов инструмент от 82 млн. евро.

Националният план за развитие в България е готов. Общо взето, е ясна и Рамката за подкрепа на Общността. Доработват се оперативните програми и от средата на следващата година вероятно ще започнат да се реализират. Близо половината български общини обаче все още нямат актуализирани планове за развитие. Изобщо не е започнало формирането на необходимите за пълноценно включване на България в общата регионална политика два големи “европейски” региона на страната – Северна България с Черноморието и Южна България със столицата. Всичко това показва, че при разработването на Рамката за подкрепа на Общността, на оперативните програми и на националните планове местната проблематика не е включена по възможно най-добрия начин.

През цялата 2007 г. финансирането на оперативните програми ще трябва да се осигури изцяло от българското правителство. Съответните допълнителни средства са предвидени в приетия вече републикански бюджет. Освен това поетите ангажименти за съфинансиране от Общността ще бъдат покрити през следващата 2008 финансова година. Трябва да припомним, че затруднения изпитаха почти всички бивши социалистически страни, приети в ЕС през 2004 г. Един от преките резултати от тези трудности беше, че през първата година от пълноправното си членство в Съюза тези страни успяха да се възползват от общностните фондове само в много малка степен. Едва през следващата или по следващата година те “влязоха в ритъм” и започнаха да усвояват по-значителен процент от полагащото им се общностно финансиране. Не е реалистично да се очаква, че тъкмо България ще стане щастливото изключение от това правило.

Все още не е готова методологическата основа, върху която в рамките на оперативните програми ще се изработват и реализират конкретни проекти от организации, фирми и местни общности и институции. Опитът от прилагането на предприсъединителните програми ФАР, САПАРД и ИСПА

показва, че дори вече готови методики се овладяват теоретично и прилагат на практика в рамките на срок, не по-къс от 2 години. В селските и изолираните райони, където няма изградени експертно-мениджърски екипи и образователно-квалификационни институции, адаптационният период е още по-дълъг. От тази гледна точка силите и средствата, които са заделени в рамките на Националния план за развитие и обучение, квалификация и експертна помощ, изглеждат крайно недостатъчни.

Институционалната и организационната инфраструктура на страната не дава достатъчно гаранции за оптималното оползотворяване на средствата от общностните фондове на ЕС, предвидени за България. По редица причини у нас се стигна до прекомерно усложняване, дублиране и бюрократизиране на този механизъм. Бъркотията около предприсъединителните фондове, на която бяхме свидетели през последните 4-5 години, очевидно ще продължи още толкова и по отношение реализацията на оперативните програми и усвояването на средствата от общностните фондове. Не може да се очаква нищо по-добро при явния отказ да се наложат достатъчно високи и строги индивидуални критерии за подбор и оценка на държавните служители, разпределящи европейски фондове. Трябва да се има предвид, че обективната обстановка в ЕС в момента също не е от най-благоприятните за пълноценното и ефективно използване на общностните фондове от една новоприета страна-членка като България. Очевидна е умората от разширяването, финансовата рамка на Общността за 2007-2013 г. е твърде компромисна и свръхнапрегната. Някои от основните структурни политики и тези за обслужване на Съюза са в началото на сложни реформи. По много от въпросите, които си поставяме днес у нас, в Брюксел все още няма ясни и окончателни отговори.

Във връзка с всичко казано дотук в сборника е направен опит да се отправи поглед към голямата и важна тема за икономическите и социалните последици от приемането на България в ЕС и от някои нестандартни ъгли да се хвърли светлина и върху сфери, които традиционно остават извън вниманието на стереотипния евроинтеграционен анализ. Сборникът е съставен и публикуван с усилията на Европейския колеж по икономика и управление – Пловдив и е предназначен всички онези, които не приемат безкритично готови схеми и не признават безалтернативността – както в икономиката и социалната сфера, така и в културния и обществен живот. Той е насочен към широк кръг специалисти, занимаващи се с различните измерения на интеграционните процеси, протичащи в нашата страна.

Гл. ас. Цветан Коцев